

**II Ogólnopolska Konferencja Naukowa
Dzieje i perspektywy kultury**

Abstrakty

II Ogólnopolska Konferencja Naukowa Dzieje i perspektywy kultury

Abstrakty

Redakcja:
Ewelina Chodźko
Magdalena Śliwa

Lublin 2020

**II Ogólnopolska Konferencja Naukowa
Dzieje i perspektywy kultury
Lublin, 8 września 2020 r.**

Abstrakty

Redakcja:

Ewelina Chodźko

Magdalena Śliwa

Skład i łamanie:

Monika Maciąg

Projekt okładki:

Marcin Szklarczyk

© Copyright by Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ISBN 978-83-66261-72-3

Wydawca:

Fundacja na rzecz promocji nauki i rozwoju TYGIEL

ul. Głowackiego 35/348

20-060 Lublin

www.fundacja-tygiel.pl

Komitet Naukowy:

- **dr hab. Adam Szafrński, prof. KUL**, Katedra Socjologii Kultury i Religii, Instytut Nauk Socjologicznych, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
- **prof. dr hab. Andrzej Szpociński**, Instytut Studiów Politycznych PAN
- **dr Michał Bobrowski**, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Alicja Głutkowska-Polniak**, Instytut Nauk o Kulturze i Studiów Interdyscyplinarnych, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Śląski w Katowicach
- **dr Agnieszka Kościuk-Jarosz**, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Piotr Majewski**, Instytut Nauk o Kulturze, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- **dr Włodzimierz Pessel**, Instytut Kultury Polskiej, Uniwersytet Warszawski
- **dr hab. Anna Zalewska**, Instytut Archeologii, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Komitet Organizacyjny:

- Ewelina Chodźko
- Alicja Danielewska
- Joanna Jędrzejewska
- Kamil Maciąg
- Monika Maciąg
- Izabela Mołdoch
- Marcin Szklarczyk
- Paulina Szymczyk
- Magdalena Śliwa
- Kamila Talarek

Organizator:

Fundacja
TYGIEL

Patronaty Honorowe:

**PATRONAT
HONOROWY**

PREZYDENT MIASTA LUBLIN
KRZYSZTOF ŻUK

Marszałek
Województwa Lubelskiego
Jarosław Stawiarski

Wydawnictwo
TYGIEL

www.nzb.pl

Nowoczesne
Zarządzanie
Biznesem

10lat

Patronaty medialne:

tradycja
muzyka świata
i okolic

**Pismo
Folkowe**

Spis treści

Wystąpienia Gości Honorowych

O wzajemnym „przenikaniu” współczesnych wybranych dyskursów na temat religii..... 11

Dzieje i perspektywy kultury historycznej..... 13

Wystąpienia Uczestników

Budowanie kultury spotkania. Studium na przykładzie wspólnoty l'Arche oraz ruchu

Wiara i Światło..... 17

Elementy filozofii muzyki Władysława Stróżewskiego 19

Kontrkultura językiem awangardy. O katowickiej grupie Oneiron 20

Męskie i kobiece spojrzenie na żydowskie dzieciństwo w początkach XX wieku na podstawie wspomnień Malki Lee i Izraela Joszui Singera 21

Najstarsze klasztory Polski południowej. Wybrane problemy badawcze 22

Polska Akademicka Korporacja Astrea jako miejsce popularyzacji i krzewienia kultury w latach 1923-1939 23

„Śpiew” w szkole powszechnej dwudziestolecia międzywojennego w kontekście założeń wychowawczo-ideowych państwa..... 24

Telewizje akademickie w Polsce jako praktyczna nauka zawodu dziennikarskiego..... 25

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu, jako ośrodek kultury w latach 70 i 80. XX wieku 26

„Zwrot ku Europie” w literaturze tureckiej..... 27

Indeks autorów..... 28

Wystąpienia Gości Honorowych

O wzajemnym „przenikaniu” współczesnych wybranych dyskursów na temat religii

Dr hab. Adam Szafrąński, prof. KUL – Katedra Socjologii Kultury i Religii, Instytut Nauk Socjologicznych, Wydział Nauk Społecznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Clifford Geertz w „Zastanym świetle” przytacza historię młodej Jawajki. Rzecz dzieje się w Indonezji w późnych latach osiemdziesiątych dwudziestego wieku, kiedy można było zauważyć w życiu publicznym pewne oznaki świadczące o „islamskim odrodzeniu”. Jego źródłem było pojawienie się prężnej klasy artystów, intelektualistów reprezentujących islamską mentalność. Prowadziło to do wzmożonej ekspansji edukacji religijnej, publikowania książek, czasopism o tematyce religijnej. Suzanne Brenner (do której odwołuje się Geertz) przeprowadziła wywiady z dwudziestoma kobietami, które „wróciły” do tradycyjnego stroju zwanego *dzilbab*. Jedną z nich wspomina:

„Byłam przerażona. Naprawdę bałam się, że umieram /.../ Obrazy własnej przeszłości, upijanie się, włóczenie po nocach..., /.../ wszystko to stanęło mi przed oczami /.../ jakbym usłyszała w tym momencie „szept niebios” [A.A. Szafrąński, Geertz a antropologiczne dyskusje wokół religii, Lublin 2007, s. 137]. Po założeniu tradycyjnej stroju wewnętrzny spokój wrócił – dopowiada Geertz.

Autor „Zastanego światła” przywołując wyniki badań Brenner, nawiązuje do pytania stawianego jeszcze przez W. Jamesa: *Co religia znaczy w twoim najgłębszym, osobowym doświadczeniu?* W dyskursie antropologicznym przynajmniej od E. Sapira podkreśla się, że jedynie religia wśród domen kulturowych może dać jej wyznawcy trwały wewnętrzny pokój – dodając w trakcie trwania rytuału. Wyraża się on (ów pokój) w poczuciu bezpieczeństwa, bycia kochanym czy co najbardziej zadziwiająco w usensownieniu cierpienia. Skądinąd wiadomo, że cierpienie (tak fizyczne, jak i psychiczne czy duchowe) towarzyszy człowiekowi „od zawsze”, ale jednocześnie dzięki osiągnięciom medycyny, psychologii czy psychiatrii możemy, jak nigdy dotąd, skutecznie walczyć z nim. Bywa jednak tak, że osoba nim dotknięta nie tyle szuka doraźnej ulgi, ile wyjaśnień kompletnych w formie odpowiedzi na pytanie typu: Dlaczego dobrym ludziom złe rzeczy się przytrafiają? Geertz na podstawie długofalowych

badania etnograficznych pokazał, że symbole religijne wprowadzające ład w trzech płaszczyznach – poznawczej, emocjonalnej i etycznej tracą stopniowo na znaczeniu. Proces ten nazwał ideologizacją religii, który może prowadzić do „naturalizacji” religii”. Ma on zastosowanie np. w propozycji J. S. Jensen'a, antropologa z Aarhus University (Dania)/. W tym kształcie rytuał religijny nie jest znakiem „Mocy” (Eliade), ale jedynie „obecności” instytucji religijnych, które niosąc „program dla”, starają się wpływać na życie ludzkie. Tutaj nie tyle mamy do czynienia z „zaplanowanym”- czy oczekiwanym projektem, ile raczej nie do końca uświadomionym. U podstaw owego procesu doszukać się można struktury mentalnej, o której swego czasu mówił Levi-Strauss, odpowiadającej za „porządkowanie świata” w kategoriach binarnych opozycji. Jeśli doświadczam słabości, to myślę – kontynuuje Jensen – o istotach wszechmocnych. Jeśli doświadczam śmierci, to myślę o istotach nieśmiertelnych. To miał chyba na myśli Z. Bauman mówiąc, że dopóki będzie istniał człowiek, dopóty będzie istniała religia.

Nie brakuje jednak badaczy (przykładowo H. Zimoń – obecnie emerytowany afrykanista, etnolog z Lublina / uprawiających refleksje antropologiczną w duchu fenomenologii realistycznej (Eliade).

Jeszcze inni badacze, jak chociażby L. E. Lassiter (z Marshall University, USA) pokazują, że „naturalizacja” przedmiotu religii utrudnia zrozumienie świata badanego. Dla zobrazowania tej kwestii, Lassiter przywołuje rozmowę jaką odbył James Peacock z badanym w Indonezji. Badając kulturę duchową antropolog zapytał badanego czy wierzy w duchy? Ten wydał się zaskoczony pytaniem, ale po chwili odpowiedział. Pytasz mnie czy wierze w duchy. Otóż, duchy dla mnie są częścią realnego życia stąd nie są przedmiotem wiary.

W sytuacji kiedy przedział pomiędzy wiarą i wiedzą zanika, zauważa Lassiter, realna tkanka doświadczenia religijnego zaczyna przenikać świat wiedzy empirycznej. Tak więc antropolog musi uważnie słuchać badanego i nie potwierdzać jedynie założonej wcześniej tezy, ale na tyle, na ile jest to możliwe zrekonstruować świat badanego. Jednocześnie z punktu widzenia badanego „bycie niewrażliwym” na symbole religijne jest w sobie mało twórcze i „gasi” przez swój pragmatyzm świat wyobraźni. Dzięki religii jej wyznawca widzi „więcej” umie w chaosie dnia codziennego zobaczyć ukryty porządek tj. głębszy sens . Pozostając bowiem na poziomie „zjawiska” (naturalizacji przedmiotu religii) nie sposób jest zrozumieć świat w którym człowiek żyje.

Dzieje i perspektywy kultury historycznej

Prof. dr hab. Andrzej Szpociński, Instytut Studiów Politycznych PAN

W części wprowadzającej wyjaśniam pojęcie kultury historycznej. Będzie ona tu rozumiana jest tu jako część kultury współczesnej, jako zbiór wartości, wzorów zachowań, norm i reguł dyrektywalnych, który określa respektowane w danej kulturze/społeczności formy odnoszenia się do przeszłości. W zakres tak rozumianej kultury historycznej wchodzi zarówno historia-nauka (w tym także tzw. historia drugiego stopnia), wszelkie potoczne formy odnoszenia się do przeszłości.

W referacie z tak szeroko zakreślonej problematyki wybieram jeden wątek, który poddam szerszej analizie – będą to relacje między dominującymi w danej epoce ogólnymi koncepcjami dziejów a formami respektowanymi społecznie odniesień do przeszłości. Będę starał się wykazać, że istnieją istotne różnice w tym względzie pomiędzy epoką przednowoczesną, nowoczesną i ponowoczesną (postnowoczesną).

Wystąpienia Uczestników

Budowanie kultury spotkania. Studium na przykładzie wspólnoty l'Arche oraz ruchu Wiara i Światło

Przemysław Śniegowski, przemek249@onet.eu, Szkoła Doktorska na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, dziedzina nauk socjologicznych, <http://szkoladoktorska.upjp2.edu.pl/>

W pracy podjęto się tego tematu, który jest bliski obecnemu papieżowi. Próbowano odpowiedzieć na pytanie o to, jak budować kulturę spotkania. Jako konkretny przykład poddano analizie i syntezie literaturę dotyczącą działalności i przesłania wspólnot „l'Arche” oraz „Wiara i Światło”, które są obecne w ponad 130 krajach świata w tym w Polsce. Wspólnoty te powstały po to, aby przywracać osobom z niepełnosprawnością umysłową ich godność oraz wartość. Całe przesłanie tych wspólnot można streścić w zdaniu: słaby potrzebuje silnego, ale również silny potrzebuje słabego. Odwołano się do świadectw asystentów wspierających osoby z niepełnosprawnością umysłową w ramach tych wspólnot. Ukazano, że doświadczają, jak osoby słabe również wiele wnoszą do społeczeństwa, zwłaszcza przypominając o tym, że każdy potrzebuje relacji, gdyż w niej może się spełniać. To w relacji człowiek obdarowuje, ale również otrzymuje. W pracy scharakteryzowano główne elementy przesłania wspólnot a które przyczyniają się do budowania kultury spotkania. Są nimi: postawa wobec osób słabszych, wspólnota miejscem przyjaźni społecznej oraz budowanie pokoju.

Ukazano, że specyfika w postawie do osób słabszych w ramach wspólnot to założenie, że osoby słabsze nie są wyłącznie biernymi odbiorcami pomocy. Taki sposób myślenia czyniłby osoby z niepełnosprawnością umysłową zależnymi. Osoby te są traktowane na równi z innymi i razem, co próbowano wykazać, tworzą wspólnotę rodzinną z asystentami. Wykazano, że te wspólnoty są miejscem tworzenia się przyjaźni społecznej. Człowiek jest istotą społeczną i realizuje się tylko wtedy, gdy jest w relacji z innymi.

W pracy stwierdzono, że pokój międzyludzki jest możliwy wtedy, gdy w miejsce odrzucenia i różnicowania ludzi wejdzie akceptacja i szacunek do każdego, zwłaszcza do osób słabych. Za przykład podano wspólnoty „l'Arche”

oraz „Wiara i Światło”, w których punktem wyjścia jest akceptacja i dowartościowanie każdego, zwłaszcza osób z niepełnosprawnością umysłową.

Wspólnoty będące przedmiotem artykułu, są konkretnym przykładem budowania kultury spotkania. Są obszarami, w których buduje się wspólnotę na wzór rodziny bez względu na to, czy ktoś jest silny i zdrowy, czy z niepełnosprawnością umysłową. Są miejscami, w których wielu ludzi pracujących jako asystenci, doświadczają, że jest możliwe budowanie społeczeństwa bardziej otwartego.

Elementy filozofii muzyki Władysława Stróżewskiego

Michał Sołtysik, *msoltysik1@gmail.com*, Instytut Filozofii, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, www.uksw.edu.pl

Celem wystąpienia było zebranie i opisanie głównych wątków dotyczących filozoficznych rozważań nad muzyką w pracach Władysława Stróżewskiego. Refleksje te stanowią istotną część dorobku krakowskiego myśliciela – występują w jego licznych tekstach i wypowiedziach. Stróżewski nie opublikował jednak osobnej pracy, która byłaby podsumowaniem jego rozważań wokół sztuki dźwięków; niniejsze studium było próbą znalezienia dla nich punktów wspólnych, które można nazwać elementami filozofii muzyki. Zostały one przedstawione w porządku chronologicznym – od najwcześniejszych do najpóźniej opublikowanych prac myśliciela. Pozwoliło to na przyjrzenie się, w jakim kierunku omawiana tematyka była rozwijana oraz na prześledzenie powtarzających się wątków wraz z określeniem ich znaczenia dla twórczości Stróżewskiego.

Rozważania nad muzyką są przez filozofa najczęściej analizowane za pomocą metody fenomenologicznej. Umożliwia to obszerną refleksję nad filozoficznymi aspektami sztuki dźwięków, które prezentują się ludzkiemu doświadczeniu. W wielu przypadkach elementy filozofii muzyki opisywane są dialektycznie, co uwypukla różnice, jakie zachodzą między dwoma dychotomicznymi kategoriami.

Kontrkultura językiem awangardy. O katowickiej grupie Oneiron

Joanna Szweda, joanna.szweda94@wp.pl, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; us.edu.pl/wydzial/wh/

Temat wystąpienia stanowić będą strategie neoawangardy w kontekście działań podejmowanych przez środowisko kontrkulturowe. Materiał badawczy rozważań oparto na dorobku literackim i plastycznym katowickiej grupy Oneiron, zrzeszającej w latach 60. i 70. artystów, pisarzy, intelektualistów z obszaru całej Polski. Szkic przybliży i fenomen powstawania i funkcjonowania grupy, ze szczególnym uwzględnieniem jej kontrkulturowych i undergroundowych proweniencji, a także pozwala dostrzec w jej aktywnościach znamiona pierwszej kontestacji. Swoistą oś wyvodu wyznaczają wybrane przez autorkę przykłady twórczości Oneironu z pogranicza słowa i obrazu, będące częścią obszernego materiału archiwalnego pięciorga założycieli katowickiej frakcji. Do takich przykładów zaliczą się między innymi niezależne czasopismo katowickiej neoawangardy, znane dziś jako Nowe Bezpretensjonalne Pismo Święte, Czarne karty – „Opus Magnum” oneironautów czy chociażby niewybredny kalambur, dołączony do katalogu jednej z wystaw. Referat łączy namysł nad tymi praktykami oraz rozważania teoretyczne, co prowadzi do zagadnienia utopijności, jako cechy wspólnej awangardom i kontrkulturze; autorka wskazuje również konkretne strategie artystyczne, stosowane przez przedstawicieli grupy i jej sympatyków.

Męskie i kobiece spojrzenie na żydowskie dzieciństwo w początkach XX wieku na podstawie wspomnień Malki Lee i Israela Joszui Singera

Małgorzata Uchnast, gosia.uchnast@gmail.com, Katedra Judaistyki im. Tadeusza Taubego, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Wrocławski, <http://judaistyka.uni.wroc.pl/>

W niniejszym wystąpieniu analizie poddano dwa teksty autobiograficzne autorstwa pisarzy żydowskich, którzy wychowywali się w rodzinach chasydzkich na początku XX wieku: Israela Joszui Singera oraz Malki Lee. Celem analizy było zbadanie różnic w doświadczeniu dzieciństwa żydowskiego w zależności od płci. Wybór tych autorów spowodowany jest wieloma podobieństwami między środowiskami, w którym dorastali autorzy. Obie autobiografie przedstawiają podobny okres czasu i rozgrywają się na zbliżonym do siebie terenie, co pozwala skupić się w pełni na szukaniu różnic w doświadczeniu autorów, bez koncentrowania się na czynnikach zewnętrznych, nie związanych ze społecznością żydowską. Podczas analizy autorka wykorzystała dorobek badań gender i krytyki feministycznej oraz elementy psychoanalizy i semiologii oraz badań nad ego dokumentami.

Autobiografie Lee i Singera pokazują, że kwestie genderowe stanowiły ważny element w postrzeganiu i zapamiętywaniu tradycji żydowskiej i obcowaniu z nią. Analizie poddano tematy edukacji oraz religii, które miały duży wpływ na żydowską codzienność. Ponadto skupiono się również na dokonywanym przez autorów autobiografii opisie ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem rodziców. Przy zestawieniu autobiografii kobiety i mężczyzny zwrócono uwagę na występujące w nich różnice w obrazowaniu. Taki obszar analizy pozwolił pokazać kluczową rolę różnic genderowych w dzieciństwie żydowskim. Autorzy już od dziecka przynależą do innych przestrzeni, a stawiane wobec nich oczekiwania są do siebie zupełnie odmienne. Również ich relacja z kulturą większościową jest zupełnie różna.

Wystąpienie porusza temat różnic genderowych z perspektywy dziecka, co pozwala spojrzeć na analizowany problem z innej niż zwyczajowa perspektywy. Ponadto, wystąpienie może zainspirować do dalszych badań nad różnicami genderowymi wśród ortodoksyjnych Żydów, a także nad rolą kobiety w społeczności chasydzkiej.

Najstarsze klasztory Polski południowej. Wybrane problemy badawcze

Paulina Gorazd-Dziuban, *paulina.gorazd@gmail.com*, Instytut Archeologii
Uniwersytet Rzeszowski

Wraz z rozwojem chrześcijaństwa na ziemiach polskich pojawiała się potrzeba jego pogłębiania oraz utrzymywania, stąd tak ważną rolę zaczęły odgrywać klasztory. Założenia te od samego początku skupiały uwagę badaczy nie tylko pod kątem społecznym, geograficznym czy religijnym, ale przede wszystkim archeologicznym i architektonicznym. Dlatego niniejsza praca będzie dotyczyć pojawiających i wciąż przeżywających się problemów badań najstarszych założeń konwentualnych na terenach Polski południowej.

Wiele kwestii skupiających się na klasztorach wymaga ich przeanalizowania pod kątem aktualności oraz możliwości rozwiązania. Należy też zwrócić uwagę na złożoność problematyki średniowiecznych konwentów, gdyż ich specyfika wymaga innego sposobu, prowadzenia prac i analizy wyników. Stąd też ważne jest przygotowane zestawienie zawierającego w sobie informacje dotyczące dalszego postępowania z całym kompleksem konwentu, projekt prac, które umożliwiłyby rozwój problematyki najstarszych klasztorów Polski południowej oraz prezentowały całościowe badania nad dziedzictwem kulturowym. Stanie się to pomocne w kontekście współczesnego zagospodarowania obiektów poklasztornych jak i tych, które nadal spełniają swoje pierwotne funkcje. Uzyskane wyniki mogą posłużyć do wykonania rekonstrukcji samej bryły założenia jak i próby odtworzenia środowiska w jakim ten konwent funkcjonował. Należy pamiętać, że pomimo skomplikowanej sytuacji poszczególnych klasztorów, do każdego obiektu powinno podchodzić się w sposób indywidualny, gdyż pomimo licznych powiązań i rozwiązań architektonicznych, prowadzone przez nas prace staną się podstawą do dalszych badań nie tylko archeologicznych, ale, przy współpracy interdyscyplinarnej, również inne zaangażowane dziedziny nie pozostaną bez wpływu na to, co udało się ustalić.

Polska Akademicka Korporacja Astrea jako miejsce popularyzacji i krzewienia kultury w latach 1923-1939

Adrian Durys, a.adriandurys@gmail.com, Katedra Historii Kościoła, Sekcja Historii Kościoła i Patrologii, Instytut Nauk Teologicznych, Wydział Teologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, www.kul.pl

Wpływ korporacji akademickich na kształtowanie i rozwój kultury, szczególnie studenckiej w okresie dwudziestolecia międzywojennego był znaczny. Wynikało to zarówno z popularności korporacji akademickich jako organizacji studenckich jak i z ich wielopłaszczyznowej działalności.

Działająca przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Polska Akademicka Korporacja Astrea pośród wielu podejmowanych aktywności kładła duży nacisk na działalność kulturową. Elementy takich działań odnaleźć można we wszystkich istotnych aspektach prac prowadzonych przez członków Korporacji, szczególnie w organizacji spotkań towarzyskich i rozrywkowych skierowanych do młodzieży akademickiej i mieszkańców Lublina. Istotne przejawy działalności kulturowej znalazły się również w pracy naukowo-wydawniczej podejmowanej przez korporantów. Datą początkową opracowania jest rok 1923, ponieważ wtedy właśnie „Astrea” została powołana do istnienia.

Autor wskazał w przejawy działalności kulturowej członków Polskiej Akademickiej Korporacji Astrea a także krzewienie kultury wynikające z realizacji celów statutowych organizacji, ich zmiany oraz wpływ podejmowanych działań na kształt kultury studenckiej w Lublinie w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

Opracowanie wpisuje się w liczne w ostatnich latach badania na temat korporacji akademickich na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i może stanowić wstęp do przyszłych badań nad wpływem działań korporacji akademickich na kształtowanie społeczeństwa, zarówno na uniwersytetach jak i poza nimi, zarówno w przeszłości jak i współcześnie.

„Śpiew” w szkole powszechnej dwudziestolecia międzywojennego w kontekście założeń wychowawczo-ideowych państwa

Danuta Pietraszewska, d.h.pietraszewska@gmail.com, Katedra Arteterapii, Instytut Nauk o Wychowaniu, Wydział Pedagogiczny, Akademia Ignatianum w Krakowie, www.ignatianum.edu.pl

Jednym z pierwszych zadań budowanego po okresie zaborów państwa polskiego było konstruowanie nowego, ujednoczonego, powszechnego systemu kształcenia i wychowania. W dwudziestoleciu międzywojennym zmieniające się układy sił politycznych wpływały na założenia programów szkolnych, które ilustrowały dążenia, idee rządzących. W pierwszych latach po odzyskaniu przez Polskę niepodległości skoncentrowano się na idei wychowania narodowego, podkreślając jego społeczną funkcję oraz kształtowanie postaw moralnych, a także rozwijanie samodzielności wychowanków, oraz konieczność uczenia się przez działanie. Zamach majowy zmienił zasady ustroju politycznego, a w konsekwencji doprowadził do sformułowania sanacyjnego ideału wychowawczego akcentującego ideę państwa i kult osoby marszałka Piłsudskiego.

W wystąpieniu zaprezentowano analizę założeń programu „Śpiew” celem uzyskania odpowiedzi na pytanie w jaki sposób aplikowano idee polityki państwa na grunt powszechnej edukacji muzycznej. Przyjęto perspektywę pedagogiczno-historyczną, która stała się kontekstem zagadnień muzycznych. Pogłębiona analiza źródeł w postaci ustaw, programów szkolnych i czasopism pedagogicznych z lat 1918-1939 wykazała, iż istotną rolę w zakresie realizowania założeń wychowawczo-ideologicznych była nauka śpiewu jako forma edukacji muzycznej, a w szczególności pieśń szkolna o tematyce patriotycznej, religijnej, ludycznej stanowiąca podstawę kształcenia i wychowania muzycznego. Uzyskane wyniki wskazały na znaczący wpływ idei politycznej zarówno na kwestie merytoryczne oraz metodyczne dotyczące kształcenia i wychowania muzycznego.

Telewizje akademickie w Polsce jako praktyczna nauka zawodu dziennikarskiego

Aleksandra Fudala-Baranska, A.fudala-baranska@ue.katowice.pl, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Wydział Informatyki i Komunikacji, Katedra Dziennikarstwa Ekonomicznego i Nowych Mediów

W latach 90-tych XX wieku do prasy i radia studenckiego dołączyły telewizje prowadzone przez studentów dla środowiska akademickiego. Większość nadaje w Internecie, niemal wszystkie mają stałe pozycje programowe. Dominują serwisy informacyjne, rozmowy i prezentacje ciekawych postaci związanych z poszczególnymi uczelniami. Stacje przygotowują też relacje z naukowych konferencji, festiwali nauki i studenckich imprez. W ofercie zdarzają się także klasyczne naukowe wykłady. Niektóre redakcje redagują programy na takim poziomie, że studenckie produkcje trafiają na antenę regionalnych stacji telewizyjnych, inne stanowią swoisty poligon doświadczalny dla studentów, którzy swą przyszłość wiążą z dziennikarstwem telewizyjnym. Analizie poddano dwadzieścia pięć studenckich stacji telewizyjnych działających przy państwowych i prywatnych uczelniach wyższych w całym kraju. W artykule dokonano przeglądu istniejących na rynku telewizji studenckich w Polsce. Przedstawiono nie tylko dokonania i największe sukcesy poszczególnych stacji, czy zasady ich działania, ale wskazano też problemy, z jakimi borykają się na co dzień (w tym główny – związany z naborem i nieuniknioną rotacją „pracowników”). Telewizje studenckie to swoista kuźnia kadr dla wielu redakcji. Przykładem może być studencka stacja Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, której dziennikarze zasilają rok rocznie szeregi pracowników Telewizji Katowice. Artykuł jest także próbą analizy kondycji telewizji studenckich w Polsce oraz ich miejsca na medialnym rynku.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Książnica Kopernikańska w Toruniu, jako ośrodek kultury w latach 70 i 80. XX wieku

Martyna Lewandowska, Instytut Nauk Pedagogicznych, Wydział Filozofii i Nauk Społecznych, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Celem tekstu, jest przedstawienie działań promujących czytelnictwo oraz obcowanie z kulturą na przełomie lat 70 i 80. XX wieku, podejmowanych przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną – Książnicę Kopernikańską w Toruniu, która powstała w 1923 roku z połączenia zasobów Biblioteki Gimnazjum Akademickiego i Rady Miasta Torunia, które swoimi początkami sięgają XVI wieku, oraz bibliotek dwóch toruńskich towarzystw naukowych, polskiego i niemieckiego, które powstały w drugiej połowie XIX wieku. Podstawą rozważań są źródła historyczne znajdujące się w Archiwum Państwowym w Toruniu, na które składają się akta i teczki dotyczące Książnicy, głównie: Dekada Kultury Radzieckiej. Dni Kultury radzieckiej w bibliotekach publicznych woj. Toruńskiego; Miesiąc Książki i Prasy Rolniczej w bibliotekach publicznych woj. Toruńskiego, Dni Kultury, Oświaty, Książki i Prasy w bibliotekach publicznych woj. Toruńskiego; Dni Książki Społeczno-politycznej „Człowiek-świat-polityka” w bibliotekach publicznych woj. Toruńskiego; „Białe wakacje” w filiach WBP i Książnicy Miejskiej; „Akcja letnia” w filiach WBP i Książnicy Miejskiej. Autorka przybliży najważniejsze daty oraz wydarzenia, które przyczyniły się do ukształtowania dzisiejszej instytucji oraz sytuacji biblioteki publicznej w gronie placówek pedagogicznych, gdyż instytucje te, także i Książnica Kopernikańska w Toruniu, rozbudzają potrzeby czytelniczo-informacyjne, kształtują pogląd na świat i sposób jego okazywania, tworzą warunki do rozwoju, kształcenia, poszerzania i pogłębiania wiedzy, rozwijają zdolności twórcze i kształtują kulturę słowa. W tekście zdefiniowane zostały także pojęcia i wyrażenia związane z promowaniem czytelnictwa tj. socjalizacja czytelnicza, kultura książki, społeczna funkcja czytania czy pedagogika biblioteczna oraz opisane zostały konkretne działania, akcje i formy pracy z czytelnikiem, które miały miejsce we wskazanym czasie w Książnicy.

„Zwrot ku Europie” w literaturze tureckiej

Agnieszka Esin Lesiczka, ae.lesiczka@gmail.com, Zakład Turkologii i Ludów Azji Środkowej, Wydział Orientalistyczny, Uniwersytet Warszawski

Przez wiele wieków wyznawcy islamu tworzyli społeczność o bogatym dorobku naukowym, dominującą m.in. w kwestii militarnej. Stali na czele ludzkiej cywilizacji. Imperium Osmańskie zapisało się w historii świata jako świetnie rozwijające się, najpotężniejsze spośród państw islamskich. Z tego też względu przez wiele stuleci nie zrodziła się konieczność, aby rządzący Turcją musieli zapoznawać się z osiągnięciami gorzej rozwijających się kultur.

Celem pracy „Zwrot ku Europie” w literaturze tureckiej jest ustalenie punktu zwrotnego w historii Imperium Osmańskiego, który doprowadził do tzw. „zwrotu ku Europie”; przeanalizowanie historycznych przyczyn i skutków zjawiska, a także określenie funkcji i roli literatury w procesie modernizacji i europeizacji Turcji. Przedstawiono w niej kolejne historyczne etapy omawianych zjawisk oraz ich wpływ na kulturę i literaturę turecką. Zakres tematyczny opracowania obejmuje okres od tzw. „okresu tulipanów” (1718-1730) do założenia przez Mustafę Kemala Atatürka (1881-1938) Republiki Tureckiej w 1923 r., przy czym o nowoczesnej literaturze tureckiej mówić można dopiero od ok. 1859 r. Przeprowadzona analiza i uzyskane wyniki pozwalają stwierdzić, iż dzieła literatury tureckiej, publikowane w omawianym okresie głównie na łamach prasy, odegrały znaczącą rolę w procesie modernizacji Turcji. Poeci i pisarze tureccy omawianego okresu, wzorujący się przede wszystkim na literaturze francuskiej i angielskiej, za pośrednictwem swoich utworów przyczynili się m.in. do powstania i rozwoju nowoczesnej literatury tureckiej. To im kultura turecka zawdzięcza powstanie nowych gatunków literackich, przyspieszenie procesu oczyszczania języka tureckiego, powstanie pierwszych tureckich grup literackich, upowszechnienie literatury tureckiej oraz początki krytyki literackiej.

Indeks autorów

Durys A.	23
Fudala-Baranska A.	25
Gorazd-Dziuban P.	22
Lesiczka A. E.	27
Lewandowska M.	26
Pietraszewska D.	24
Sołtysik M.	19
Szafański A.	11
Szpociński A.	13
Szweda J.	20
Śniegowski P.	17
Uchnast M.	21